

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.22.081/2017/5.

A tanács tagjai: Dr. Szabó Klára a tanács elnöke, Dr. Madarász Anna előadó bíró,
Magosi Szilvia bíró

Dr.

A felperes:

A felperes képviselője: Kallainé dr. Csilléry Alexandraügyvéd (fél címe 1)

Az alperes: alperes neve (alperes címe)

Az alperes képviselője: Dr. Sziller Linda Ügyvédi Iroda., ügyintéző: Dr. Sziller Linda ügyvéd)

A per tárgya: szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma: Fővárosi Ítéltábla 4.Pf.20.313/2017/4.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma: Fővárosi Törvényszék 39.P.20.813/2015/21.

Rendelkező rész

- A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.
- Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az alperesnek 317.500 (háromszáztizenhétezer-ötszáz) forint felülvizsgálati eljárási költséget, valamint felhívásra az államnak 3.500.000 (hárommillió-ötszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- A felperes az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről szóló 213/1996. (XII. 23.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: R.) szabályozott tevékenységet folytat, ezért a R. értelmében vagyoni biztosíték adására köteles. A vagyoni biztosíték biztosítási szerződés formájában is nyújtható, ezért a felperes a 2013. január 1. és december 31. napja közötti időre az alperessel kötött biztosítást. A VBB/2013/271 számú kötvény szerint a biztosítási díj 12.900.000 forint, a biztosítási összeg felső határa 1.300.000.000 forint. A kötvény tartalmazta, hogy az egy 200.000.000 forint értékű bankgarancia lekötése vagy jelzálogjog bejegyzése mellett érvényes 2013. december 31. napjáig, és ennek kedvezményezettje az alperes. A felperes a biztosítási díjat 2012. október 31. napján megfizette.
2012. december 20-i keltezéssel utazásszervezői vagyoni biztosíték tárgyában jelzálogjogot alapító szerződés jött létre az alperes mint jogosult és a felperes mint kötelezett között. Ennek 1. pontjában a felek rögzítették, hogy a kötelezett utazásszervezéssel foglalkozó gazdasági társaság, és mint ilyen vagyoni biztosíték adására köteles. Vagyoni biztosíték biztosítóval kötött biztosítási szerződés is lehet. Rögzítették, hogy a felek vagyoni biztosíték adására vonatkozóan biztosítási szerződést kötöttek a 2013. január 1. és december 31. napja közötti időszakra. A biztosítási szerződésről az alperes a kötvényt kiállította. A felperes ajánlatát az alperes azzal a feltétellel fogadta el, hogy 2012.

december 31. napjáig a kötelezett 200.000.000 forint erejéig jelzálogjogot biztosít a javára. A jelzálogjog alapításának az a célja, hogy a kötelezett esetleges fizetési késedelme, illetve csődeljárás vagy felszámolási eljárás alá kerülése esetén a jogosult jogszerű költségei megtérüljenek. Mindezekre tekintettel a helyrajzi számú, természetben a szám alatt található ingatlanra 200.000.000 forint erejéig a felek jelzálogjogot alapítottak. A jelzálogjogot alapító szerződés a biztosítási szerződés szerinti óvadék átadási kötelezettség kiváltása céljából jött létre 2014. január 31. napjáig.

Ugyanezen a napon az alperes mint jogosult és a felperes mint kötelezett között jelzálogjogot és vételi jogot alapító szerződés is létrejött. Ebben is - a másik szerződéssel egyezően - rögzítették a vagyoni biztosíték adására vonatkozó felperesi kötelezettséget, e körben biztosítási szerződés létrejöttét, illetve az alperes által kikötött 200.000.000 forint erejéig biztosítandó jelzálogjogot mint szerződési feltételt. A jelzálogjog alapításának célja szintén az volt, hogy a felperes esetleges fizetési késedelme, illetve csődeljárás vagy felszámolási eljárás alá kerülése esetén az alperes jogszerű költségei megtérüljenek. A szerződő felek ennek alapján a helyrajzi számú, természetben szám alatt lévő, illetve a helyrajzi számú, természetben . szám alatt található ingatlanra egyetemes jelzálogjogot alapítottak. Abban is megállapodtak, hogy e két ingatlanra vonatkozóan a jelzálogjog mellett az alperes javára 2014. január 31. napjáig vételi jogot is alapítanak. Mindkét ingatlan opciós vételárát 25.000.000 forintban határozták meg. Az alperes a vételárát oly módon is teljesíthette, hogy abba beszámíthatja a biztosítási szerződésből eredő igényét. Ha az alperesnek fizetési kötelezettsége maradna fenn a beszámítást követően, úgy a vételi jog gyakorlásáról szóló nyilatkozatával egyidejűleg köteles azt a felperesnek maradéktalanul megfizetni. A felperes hozzájárult, hogy az ingatlanokra a vételi jogot az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezzék. Az alperes kijelentette, a felperes pedig tudomásul vette, hogy a szerződés alapján az alperes akkor érvényesít követelést, ha a biztosítási szerződés folytán erre jogalapja keletkezik.

Mindkét ingatlanra az illetékes földhivatal az alperes javára a jelzálogjogot és a vételi jogot bejegyezte.

A felperes ügyvezetője 2013. augusztus 16. napján a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalnak (a továbbiakban: Hivatal) bejelentette, hogy nem tudja tovább folytatni az utazásszervező tevékenységét, az utasok el- illetve hazautaztatását nem tudja biztosítani.

A Hivatal 2013. augusztus 16. napján meghozott . számú határozatával a felperes utazásszervezői és utazásközvetítői tevékenység végzésére vonatkozó engedélyét visszavonta, törölte az utazási vállalkozókról vezetett hatósági nyilvántartásból, és egy évre eltiltotta az utazási vállalkozói tevékenység folytatásától. Döntése szerint a felperes újabb utazásokat nem szervezhet, nem bonyolíthat, köteles azonban az úton lévő utasait hazahozatni, az elmaradt utazásokra befizetett előlegeket és részvételi díjakat teljes összegben visszafizetni. Egyúttal felhívta az alperest, hogy a felperes helyett a szükséges intézkedéseket az utazási vállalkozó vagyoni biztosítéka terhére tegye meg.

Az alperes 2013. augusztus 30. napján közölte a felperessel, hogy [3] pont szerinti mindkét ingatlan tekintetében él a vételi jogával. Egyidejűleg jelezte, hogy részéről 52.204.393 forint teljesítés történt a felperes helyett, amely összeget a vételárba beszámítja.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperes módosított keresetében a közte és az alperes között 2012. december 20. napján létrejött jelzálogjogot és vételi jogot alapító szerződés semmissége, illetve a vételi jogot alapító része semmissége okán az eredeti állapot helyreállítását, a és a helyrajzi számú ingatlan tulajdonjogának a saját javára történő visszajegyzését, az alperes tulajdonjogának és vételi jogának a törlését kérte. Előadta, a biztosítási szerződés biztosítékaként megkötött jelzálogszerződésből megállapítható, hogy az arra az esetre nyújtott biztosítékot, ha az alperes irányában teljesítendő fizetési kötelezettségének az esedékességkor nem tudna eleget tenni. A felek az opciós szerződésben is rögzítették ezt a rendelkezést. A vételi jogot alapító szerződés nem volt nevesítve a biztosítási

kötvényen, de számára kényszerhelyzet keletkezett, mert az alperes a jelzálogszerződés aláírására csak abban az esetben volt hajlandó, ha az opciós szerződést is aláírja. Ebben az időpontban azonban már nem volt abban a helyzetben, hogy más biztosítót találjon. A kényszerhelyzeten túl az alperes eljárása súlyosan megtevesztő volt. Azt nem vitatta, hogy 200.000.000 forint értékben kellett biztosítékot nyújtania arra az esetre, ha fizetési kötelezettségének nem tenne eleget, de ezért nyújtott jelzálogjogot. Az alperessel szemben fizetési kötelezettsége csak a biztosítási díj erejéig állt fenn, és ezt maradéktalanul teljesítette. A 2014. január 31-i lejáratral jelzálogjogot és vételi jogot kikötni ugyanazon szerződéses jogviszony biztosítására ugyanazon biztosítéki vagyonelemekre semmis, mert a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 255. § (2) bekezdésébe ütközik. De a 12.900.000 forint biztosítási díjfizetési kötelezettségéhez viszonyítva a vételi jog az 50.000.000 forint összértékű ingatlanokra feltűnően értékaránytalan, és a szerződésnek alaki hibája is van. A keresete további jogszabályi hivatkozása a rég. Ptk. 200. § (2), 201. § (2), (4) bekezdése, 237. §-a volt.

Az alperes védekezésére előadta, hogy a megtámadási jogának gyakorlása nem késett el, e körben a pert megelőzően folytatott eredménytelen egyeztetésre hivatkozott. A keresetlevelet a megtámadási határidő utolsó napján postára adta, vagyis a határidőt betartotta. Állította, hogy sem a jelzálogjog, sem a vételi jog gyakorlása szempontjából az alperes javára a kielégítési jog nem nyílt meg.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. A kényszerhelyzetre és megtevesztésére alapított kereseti kérelem tekintetében a rég. Ptk. 236. § (1) bekezdése alapján elkészségre hivatkozott. A felperesnek a 2012. december 20. napján megkötött szerződés megtámadására 2013. december 20. napjáig volt lehetősége, de a megtámadási hivatkozásokat érdemben is alaptalannak tartotta. A rég. Ptk. 255. § (2) bekezdése szerinti semmisség sem helytálló. A felperes 2013. augusztus 16. napján csődöt jelentett, a teljesítéseket még ezen a napon beszüntette. Az alperes helytállási kötelezettsége azonnal beállt, és 2013. szeptember 30. napjáig mintegy 400.000.000 forint összegben kártalanította a felperes utasait. Csak a kielégítési joga megnyílt a vételi jogával. A felperes nem a biztosítási díjra vállalta a jelzálogjogot és a vételi jogot, hanem a vételi jog a felperes által vállalt önrész volt (szerződés 16. pont). A biztosítékok a biztosítási esemény bekövetkezte, a felperes csődje vagy fizetési képtelensége, illetve az alperes helytállása esetén voltak felhasználhatók. A rég. Ptk. 255. § (2) bekezdésével összefüggésben hivatkozott az EBH1997. 27. döntésre. Érvényesen alapítható vételi jog biztosítéki céllal, ha gyakorlására a kielégítési jog megnyílt előtt nincs lehetőség, a vételár igazodik a vagyontárgy valós forgalmi értékéhez, és a vagyontárgy tulajdonjogát a jogosult elszámolási kötelezettség mellett szerzi meg. E feltételeknek a felek szerződése megfelelt. Jelezte, az ingatlanok forgalmi értékét a felperes közölte, és az opciós vételár azzal azonos volt. A feltűnő értékaránytalansággal kapcsolatban rámutatott, hogy az alperes szolgáltatása 1.300.000.000 forintig terjedő helytállás volt, ami nyilvánvalóan nem lehet aránytalan az összesen 50.000.000 forintban meghatározott opciós vételárral. A felperes az esetleges feltűnő értékaránytalansággal már a szerződés megkötésekor tisztában volt, minthogy maga határozta meg az összecszerkesztéseket. A megtevesztés azért nem áll fenn, mert nyilvánvalóan nem a biztosítási díj fedezetéül szolgált az ingatlan biztosíték, annál is inkább, mert a szerződés megkötésének idejére a díjat a felperes már megfizette. A kényszerhelyzetre pedig előadta, hogy a felperesnek legalább másik három biztosítóval módja lett volna szerződni, a vagyoni biztosítékot készpénzben vagy bankgarancia útján teljesíteni.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság ítéletével a 39.P.24.789/2014/3. számú bírósági meghagyást hatályon kívül helyezte, és a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek tizenöt napon belül 500.000 forint+áfa perköltséget, az államnak felhívásra 1.500.000 forint le nem rótt eljárási illetéket.

Megállapította, hogy a felek között a régi Ptk. 536. § (1) bekezdése szerinti biztosítási szerződés jött létre, amit maga a felperes sem vitatott, csak az ezt biztosító zálogjogot és vételi jogot alapító szerződés érvénytelenségét állította.

A régi Ptk. 200. § (2) bekezdésére utalva elsőként a 255. § (2) bekezdése alapján vizsgálta az érvénytelenség kérdését. A feleket e rendelkezés nem zárta el attól, hogy ugyanazon ingatlan tekintetében zálogszerződést és opciós szerződést is kössenek egymással a biztosítási szerződésük biztosítékául. A vételi jog gyakorlására csak azt követően kerülhetett sor, hogy a biztosítási esemény, azaz a felperes csődbejelentése megtörtént 2013. augusztus 16-án. A Hivatal 2013. augusztus 16-án kelt határozatával a felperes utazásszervezői és utazásközvetítői tevékenység végzésére vonatkozó engedélyét visszavonta. Az alperes ezt követően azonnal elkezdte teljesíteni a biztosítási jogviszony alapján fennálló helytállási kötelezettségét, és e körben gondoskodott a külföldön rekedt utasok átmeneti szállodai elhelyezéséről, illetőleg hazaszállításáról. A biztosítási esemény bekövetkezésével megnyílt az alperes kielégítés iránti joga a felperessel szemben, és az alperes csak ezt követően élt a vételi jogával. Az alperes választhatott, hogy melyik biztosítékát érvényesíti. Nem ütközik jogszabályba, hogy - miután a teljesítései meghaladták az 50.000.000 forintot - a két ingatlanra élt a vételi jogával. Az alperes tulajdonjogának bejegyzését a felperes nem kifogásolta, a határozat ellen fellebbezéssel nem élt. Az elsőfokú bíróság szerint nem érvényesültek a régi Ptk. 255. § (2) bekezdésében írtak.

A régi Ptk. 200. § (1) bekezdése értelmében a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A régi Ptk. 198. § (1) bekezdése szerint a szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére. Az elsőfokú bíróság nem értett egyet azzal, hogy a 200.000.000 forint értékű biztosítékot a 12.900.000 forint biztosítási díj biztosítékául kérte volna az alperes. A felperesnek számítani kellett arra, hogy az 1.300.000.000 forint helytállási kötelezettség vállalása esetén az alperes biztosíték nyújtására igényt fog tartani annál is inkább, mivel a felperes gazdasági mérlege romlott az előző évekhez képest. A biztosítékul lekötött ingatlanok értéke úgy volt 200.000.000 forint, hogy a ingatlanon a Zrt. keretbiztosítéki jelzálogjoga már fennállt 405.000.000 forint erejéig.

A régi Ptk. 210. § (4), 236. § (1) bekezdése és (2) bekezdés a) pontja alapján a felperes a keresetét az alperes vételi jogát érvényesítő nyilatkozata megtételétől számítottan egy éven belül nyújtotta be (2013. december 13.), ezért az elsőfokú bíróság azt érdemben vizsgálta. Álláspontja szerint a felperes azonban nem hivatkozhat sikerrel arra, hogy tudomása szerint a biztosítási díj fedezete lett volna a 200.000.000 forint értékű ingatlanfedezet, hiszen a biztosítási díjat október 31-én hiánytalanul megfizette. A felperes tisztában volt azzal, hogy milyen célt szolgál a 200.000.000 forint értékű jelzálogjog bejegyzés. Z. T. tanú vallomása szerint egyértelmű volt, mire lehetett felhasználni a biztosítékot.

Az elsőfokú bíróság szerint a régi Ptk. 201. § (2) bekezdésében írt, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnő értékaránytalanság a perbeli opciós szerződés tekintetében nehezen értelmezhető. A felperes a biztosítékul adott ingatlanok értékét saját maga határozta meg, ráadásul a legnagyobb forgalmi értékű ingatlant már korábban jelzálogjoggal megterhelte. Az alperest a biztosítási jogviszony alapján 1.300.000.000 forintig helytállási kötelezettség terhelte, amelyhez viszonyítva a 200.000.000 forint önrész egyáltalán nem tekinthető aránytalannak. Nem lehetett előre tudni, milyen összegért kell majd az alperesnek helytállni, ha biztosítási esemény következik be. Ennek a bizonytalansági tényezőnek a kockázatát mindketten vállalták, és ennek tudatában kötötték meg a szerződést.

Az opciós szerződés alaki hibájával kapcsolatos felperesi előadásra kifejtette, nincs olyan jogszabály, amely előírná, hogy a feleknek a szerződést egymás jelenlétében kellene aláírni. Mindkét fél megtette a jognyilatkozatát, amelyet aláírásukkal biztosítottak.

Nem találta megalapozottnak a felperes kényszerhelyzetre történő hivatkozását sem. A felperesnek eleget kellett tennie a R.-ben foglaltaknak, miszerint vagyoni biztosítékot kellett adnia. Tisztában volt

azzal is, hogy a gazdasági eredményei romlottak, így még nagyobb kockázatot jelentett az alperes számára a biztosítási jogviszony fenntartása, mint a korábbi években. A felperesi döntés az üzleti kockázat részének tekinthető, nem azonos a jogi értelemben vett kényszerhelyeztetel. A felperes a gazdasági körülményekhez igazodva azért döntött az opciós szerződés aláírása mellett, mivel a jogszabály által előírt kötelezettségét teljesítenie kellett, és a tevékenységét folytatni akarta a romló üzleti adatok ellenére is. Ez az alperes terhére nem értékelhető.

Az ítélet ellen a felperes fellebbezett.

A másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét azzal hagyta helyben, hogy a 39.P.24.789/2014/3. számú bírósági meghagyást hatályon kívül helyező rendelkezést mellőzte. Kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek tizenöt napon belül 250.000 forint+áfa másodfokú perköltséget, az államnak külön felhívásra 2.500.000 forint le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket.

Rögzítette, hogy az elsőfokú bíróság a releváns tényállást helyesen állapította meg. Az abból levont jogi következtetésekkel és az indokaival egyetértett.

Az alperes biztosítási ajánlatában az szerepelt, hogy a kötvény 200.000.000 forint értékű bankgarancia vagy jelzálogjog bejegyzés leköttése mellett érvényes. A jelzálogjogot és vételi jogot alapító szerződés I.1. pontjában a felek utaltak arra a körülményre, hogy a szintén biztosítékul felajánlott helyrajzi számú ingatlant a Bank Zrt. javára keretbiztosítéki jelzálogjog terheli, a per tárgyát képező két ingatlanra is az alperes javára egyetemleges jelzálogjogot és ezen túlmenően vételi jogot alapítanak. A szerződő felek magában az okiratban is megjelölték, mi volt az indoka a vételi jog alapításának. A felek nem voltak elzárva attól, hogy a bankgarancia vagy a jelzálog bejegyzésen kívül a felajánlott további két tehermentes ingatlanra opciós szerződést is kössenek. A bírói gyakorlat általában érvényesnek fogadja el a biztosítéki célú opciós kikötést olyankor is, amikor a hitelező egyidejűleg jelzálogjogot is kiköt, ugyanis a tulajdonos a régi Ptk. 112. § (1) bekezdésében szabályozott rendelkezési joga értelmében a jelzálogjoggal terhelt ingatlant tovább megterhelheti a hitelező javára, azon a dolog és a vételár pontos megjelölésével vételi jogot engedhet.

A szerződés 21. pontjában foglaltak szerint a felek az ügylettel kapcsolatban felmerülő valamennyi eljárásban képviselőjükkel dr. K. L. ügyvédet bízták meg. Nem helytálló tehát a felperesnek az az álláspontja, hogy dr. H. J. az alperes jogi képviselője megbízását teljesítve járt el, amikor a törvényes képviselőjével a szerződést aláíratta. A jogi képviselők eljárása nem ütközött az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 23. § (5) bekezdésébe és 25. §-ába, így nem alapos a felperesnek az okirat alaki hibájára vonatkozó érvénytelenségi kifogása.

Egyetértett az elsőfokú bíróságnak a tévedés, megtévesztés, kényszerhelyezet tárgyában kifejtett álláspontjával. A R. 8. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a vagyoni biztosíték nem csupán a biztosítóval kötött szerződés lehet, hanem az bankgarancia vagy a felperes által hitelintézetnél lekötött pénzösszeg (pénzbeni letét) útján is teljesíthető lett volna. Az, hogy a felperesnek rövid idő állt rendelkezésére esetleg más biztosítóval a szerződés létrehozására, egyéb biztosíték felajánlására, nem írható az alperes terhére.

Az opciós szerződés I. pontjára figyelemmel az elsőfokú bíróság helytállóan értelmezte a csődeljárás fogalmát, amely a perbeli esetben nem kizárólag a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) szerinti, hanem a Hivatal jogerős engedély visszavonásával záruló eljárását is jelenti. Ezt a felperes törvényes képviselője által 2013. augusztus 16-án a Hivatalnak írt tájékoztatás alátámasztja. A Hivatal ezen a napon felhívta az alperest, hogy az utazási vállalkozás helyett a szükséges intézkedéseket az utazási vállalkozó vagyoni biztosítéka terhére tegye meg. A felperes 2013. augusztus 16. napján fizetéseképtelenné vált. A felek a biztosítási szerződést az utazásszervező felperes vagyoni biztosítékának biztosítása céljából kötötték, a 200.000.000 forint értékű biztosíték pedig a biztosítási esemény bekövetkezte után a

felperes helyett megfizetett biztosítási szolgáltatás tekintetében a felperes által fizetendő önrész fedezetét szolgálta. A Hivatal határozata a jelzálogjog és opciós szerződés értelmében a felperes ellen indult csődeljárásnak tekintendő. Az alperesnek kötelessége volt a felperes helyett az utazási vállalkozó vagyoni biztosítéka terhére a szükséges intézkedéseket megtenni.

A jelzálogjogi és opciós szerződés 16. pontja szerint a szerződés alapján a jogosult akkor érvényesít követelést, ha a biztosítási szerződés alapján jogalapja keletkezett arra, hogy követelést érvényesítsen a kötelezettel szemben. A per adatai alapján a másodfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az alperes akkor volt jogosult élni jelzálog- vagy opciós jogával, amikor a biztosítási szerződés alapján a felperes helyett 2013. augusztus 16. napját követően teljesített. Az alperes számlákkal hitelt érdemlően igazolta, hogy 2016. augusztus 30. napjáig több mint 50.000.000 forintot fizetett meg a felperes külföldön rekedt utasainak ellátására, hazahozatalára. Nincs relevanciája annak, hogy az alperes a biztosítási szerződés alapján ezt meghaladóan mikor, milyen összegű kifizetéseket teljesített, illetve a felperes gazdasági helyzete mikor, milyen okból romlott meg, ezért a másodfokú bíróság a felperesnek az e körben előterjesztett kifogásait nem vizsgálta. A szerződés 9. pontja szerint mindkét opcióval érintett ingatlan vételára 25.000.000 forint volt. A felek rendelkeztek arról is, ha a jogosultnak fizetési kötelezettsége marad fenn a beszámítást követően, akkor a vételi jog gyakorlásáról szóló nyilatkozatával egyidejűleg köteles azt a felperesnek megfizetni. Az opciós szerződés rendelkezései összhangban állnak a vételi jogra vonatkozó szabályokkal, és a vételi jog gyakorlása során az alperes nem szegett szabályt.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

A felperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen a jogerős ítélet megváltoztatását és a keresetének történő helyt adást, másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására utasítását kérte. Megsértett jogszabályi rendelkezésként a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 3. § (2), 164. § (1), 206. § (1), 213. § (1) bekezdését és 221. §-át jelölte meg.

Előadta, 2012. október 31. napjáig bezárólag kellett igazolnia, hogy rendelkezik a jogszabály által előírt vagyoni biztosítékkal ahhoz, hogy a tevékenységét tovább tudja folytatni. A 2013. évi biztosítási jogviszony létrehozásához alig néhány napja volt figyelemmel arra, hogy az alperes olyan, korábban nem várt vagyoni biztosítékokat kért, amire sok éves együttműködésük során korábban nem volt példa. Kényszerhelyzetben fogadta el az alperes által diktált feltételeket.

Fellebbezésében is kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást hibásan, tévesen és iratellenesen értékelte, illetve mérte fel. E körben a fizetéseképtelenség jelentéstartamának következtlen használatából fakadó problémákat, a szerződéskötéssel kapcsolatos feltételek tisztázatlanságát és a kielégítési jog megnyíltának időpontját, az ügyvédi ellenjegyzéssel kapcsolatos alaki hibát említette, továbbá hogy az elsőfokú eljárás az ügy érdemére is kiható eljárásjogi hibában szenved. A másodfokú bíróság elsiklott az elsőfokú bíróság eljárása és az elsőfokú ítéletben rögzített jogszabálysértések felett. Az ítéletek a bizonyítási eljárás keretében meghallgatott tanúk előadásainak téves értékelése nyomán születtek meg. Dr. H. J. dr. K. L., valamint Z. T. tanúvallomásai kifejezetten azt támasztották alá, hogy az opciós szerződés létrejöttét semmilyen formában nem tárgyalták meg a felek. A biztosítási kötvény kizárólag jelzálogjogot vagy bankgaranciát követelt volna meg a felperestől. A decemberben aláírt vételi jogot alapító szerződést nyilván nem állt szándékában megkötni, de néhány nappal a következő évi biztosítási időszak előtt nem tehetette meg, hogy ne írja alá. A kényszerhelyzet elvitathatatlan. Az, hogy az alperes kikényszerítette a vételi jog alapítását, tényként kezelendő. A biztosítási jogviszonyról egyetlen dokumentum keletkezett, a biztosítási kötvény. Az opciós szerződés azonban bizonyítottan olyan biztosítási szerződésre utal a kielégítési jog megnyíltá tekintetében, amilyen írásbeli formában nem létezik, ezért a kielégítési jog megnyíltának időpontja nem is határozható meg. Az első- és

másodfokú ítéletek ezért iratellenes következtetéseket vontak le.

A csődeljárás fogalmára a Hivatal jogerős engedély visszavonásával záruló eljárása olyan kiterjesztő jogértelmezés, ami a másodfokú eljárásban a kérelemhez kötöttség jogszabályi követelményét is sérti. Az ítélet még csak meg sem említi, hogy fellebbezésében hivatkozott arra, az elsőfokú bíróság elmulasztotta a feleket e körben a bizonyítási teherről tájékoztatni a régi Pp. 3. § (3) bekezdése alapján. Az elsőfokú bíróság ezáltal olyan súlyú eljárási hibát vétett, ami miatt ítélete érdemi felülbírálata nem is lett volna lehetséges. A fellebbezés ezen részével a másodfokú bíróság egyáltalán nem is foglalkozott.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. Előadta, hogy a felperes felülvizsgálati kérelmében a tényállás felülmérlegelésére törekszik, erre azonban a régi Pp. 275. § (1) bekezdése és az arra épülő joggyakorlat szerint nincs lehetőség. A jogerős ítélet nem tartalmaz nyilvánvalóan okszerűtlen, a logika szabályával ellentétes következtetéseket, a régi Pp. 206. §-a megsértésére hivatkozva azt nem lehet megváltoztatni vagy hatályon kívül helyezni.

A másodfokú bíróság a régi Ptk. 255. § (2) bekezdése alkalmazhatósága kapcsán helyesen értelmezte a szerződés tartalmát. Az érvénytelenséget megalapozó oknak a szerződés létrejöttkor kell fennállnia, a szerződés tartalmából kell egyértelműen megállapíthatónak lennie. Ilyenről nincs szó. A felperes által megjelölt körülmények nem vezetnek a szerződés érvénytelenségéhez, és a felperes a lex commissoria tilalmába ütköző szerződést nem tudta alátámasztani. Vételi jog biztosítéki céllal alapítható, ha a jogosult nem a kielégítési jog megnyílt előtt szerzi meg a vagyontárgy tulajdonjogát; a vételár a vagyontárgy valós forgalmi értékéhez igazodik; továbbá a jogosult az adott vagyontárgy tulajdonjogát opciós jog alapján a fennálló követelése fejében elszámolási kötelezettség mellett szerzi meg. Ezeknek a feltételeknek a per tárgyát képező, jelzálogjogot és vételi jogot alapító szerződés egyértelműen megfelelt. A felek számára teljesen egyértelmű volt, hogy az alperesnek mely időponttól kell helytállnia, ez az időpont pedig a Hivatalhoz intézett bejelentéshez igazodott. A „fizetéseképtelenségi helyzet” szerződés szerinti fogalmát szintén a megállapodás céljával összefüggően kellett értelmezni, az alperesnek jogszabályi, egyúttal szerződéses kötelezettsége volt a Hivatal felé történő bejelentést követően azonnal helytállni. A bejelentés időpontjában a felperes a kifizetéseit a tényleges fizetéseképtelensége miatt - és nem annak a Cstv.-ben meghatározott fogalma alapján - már nem teljesítette. A vételár kifizetése beszámítás útján történt. A szerződés szerint a vételi jogot csak a beszámítási kötelezettséggel (és nem jogosultsággal) együtt gyakorolhatta, ez pedig elszámolási kötelezettséget jelentett a számára. A vételi jog gyakorlására csak akkor volt lehetősége, miután a helytállási kötelezettségét teljesítette a felperes tartozásaiért.

A felek között a szerződéskötést megelőzően folytatott e-mailezésből, a felperes ügyvezetőjének az eljárás során becsatolt leveléből világosan kiderül, hogy teljesen tisztában volt a szerződés céljával és tartalmával, így megtévesztésre semmiképpen sem hivatkozhat. Lehetősége volt arra, hogy időben beszerezzen másik cégtől ajánlatot. A felperes professzionálisan működő gazdasági társaságként a saját üzleti kockázatait ismerve döntött a szerződések megkötéséről.

Az alperes helytállási kötelezettsége 1.300.000.000 forint erejéig állt fenn, a felperesnek pedig 200.000.000 forint összegű önrészt kellett vállalnia, az opcióval érintett ingatlanok értéke ezzel szemben csupán 50.000.000 forint volt. Az ingatlanok értéke, tehát az opciós vételár egyébként a felperes ügyvezetőjének akarata szerint lett meghatározva a szerződésben, ez önmagában kizárja, hogy a felperes feltűnő értékaránytalanság címen a szerződést megtámadja. Az alaki hibával kapcsolatos érvénytelenségi okra a felülvizsgálati kérelem már nem hivatkozott.

A Kúria döntése és jogi indokai

A jogerős ítélet felülvizsgálatára a régi Pp. 270. § (2) bekezdése értelmében csak jogszabálysértés miatt

van mód. A felülvizsgálati kérelem szerint a jogerős ítélet az eljárási törvény öt konkrét jogszabályi rendelkezését sértette meg. Kúria a jogerős ítéletet ebben a keretben vizsgálta felül.

Felülvizsgálat alapjául a régi Pp. 275. § (4) bekezdése értelmében csak olyan eljárási szabálysértés szolgálhat, ami az ügy érdemi elbírálására lényegesen kihatott. A Kúria a megjelölt jogszabálysértéseket ennek tükrében vizsgálta. Emellett figyelemmel kellett lenni a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. pontjára. Eszerint a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja (rég Pp. 272. § (2) bekezdés). Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. Mindezek bármelyikének hiánya a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasítását eredményezi.

A felperes sem a kérelemhez kötöttség elvét (rég Pp. 3. § (2) bekezdés), sem a bizonyítási teher szabályát (rég Pp. 164. § (1) bekezdését) illetően nem fejtette ki, hogy megsértésük miben nyilvánult meg, illetve nem adta elő, hogy ezen rendelkezések megsértése miként hatott ki az ügy érdemi elbírálására. A kérelem e részében nem volt alkalmas a jogerős ítélet felülvizsgálatára. Ugyanez irányadó az ítélet teljességének elvét megfogalmazó rég Pp. 213. § (1) bekezdésére, továbbá az ítélet indokolásának tartalmára vonatkozó rég Pp. 221. §-ára is. Az elsőfokú ítélet felülbírlata kapcsán a jogerős ítélet a felperes több jogcímen előterjesztett igényeiről döntött, ezek relevánsnak tartott indokait előadta. Mindazonáltal a jogerős ítélet részletes levezetését tartalmazza, milyen okokból nem ért egyet a felperes szerződés érvénytelenségére alapított álláspontjával. A másodfokú bíróság ítéletében eleget tett az indokolási kötelezettségének, mert abból megállapítható, hogy döntését mire alapította. Ha e körben az ítélet téves megállapításra jutott volna, úgy annak értelemszerűen nem eljárásjogi, hanem anyagi jogi jogszabálysértésben kellene megnyilvánulnia. A felperes felülvizsgálati kérelmében anyagi jogszabály megsértésére nem hivatkozott.

A felülvizsgálati kérelem támadta a jogerős ítélet szerinti bírói mérlegelést. A rég Pp. 206. § (1) bekezdése értelmében a bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el. A törvény e rendelkezésének a megsértése csak abban a kivételes esetben állapítható meg, és csak akkor szolgálhat kellő alapul a felülvizsgálathoz, ha a bíróság iratellenes, ellentmondó, a per adataiból okszerűen nem következő megállapítást tett, vagy a bizonyítási eljárás lefolytatására vonatkozó előírások megsértésével helytelen ténybeli következtetésre jutott. E körben a felperes több körülményre hivatkozott.

Álláspontja szerint a jogerős ítélet nem vette figyelembe, hogy a vételi és jelzálogjogot alapító szerződés megkötésekor kényszerhelyzetben volt. A felperes a per során végig adós maradt annak kifejtésével, milyen érvénytelenségi okot jelent az általa megvalósulni látott kényszerhelyzet, illetve hogy az általa egyébként megjelölt érvénytelenségi okokkal miként függ össze. A „kényszerhelyzet” önmagában nem minősül érvénytelenségi oknak. A rég Ptk. 202. §-a szerinti uzsorás szerződés tényállási eleme a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előny kikötése. A felperes azonban a per egésze során nem hivatkozott a szerződés ez okból fennálló semmisségére, de a rendelkezésre álló adatok alapján illet a bíróságoknak hivatalból sem kellett észlelniük.

Az az előadás, miszerint a biztosítási szerződés megkötésére csak rövid határidő állt rendelkezésre, a kényszerítő helyzet megállapítására nem alkalmas. A R. 8. § (1) bekezdése a vagyoni biztosíték nem kizárólagos formájaként szabályozza a biztosítási szerződést, és az adott biztosítások piacán nem az alperes volt az egyedüli szereplő. Az utazási vállalkozások biztosítékadási kötelezettségének mértékét a R. 8. § (3) bekezdése szabályozza, míg az ezzel kapcsolatos határidőket a R. 8. § (8) bekezdése. A felperesnek tehát számolnia kellett azzal, hogy minden év utolsó negyedében a jogszabály által meghatározott valamely formában vagyoni biztosítékot kell nyújtania.

Sérelmezte a felperes a vételi jog gyakorlásának megnyíltával kapcsolatos ítéleti okfejtést, mert álláspontja szerint, amikor az alperes a vételi jogot gyakorolta, nem volt fizetéseképtelen. Az opciós szerződés 1. pontja azonban a biztosíték alapításának céljaként azt jelölte meg, hogy a felperes esetleges fizetési késedelme, illetve csődeljárás vagy felszámolási eljárás alá kerülése esetén az alperes jogszerű költségei megtérüljenek. Abban a időpillanatban, amikor a felperes a Hivatalnak bejelentette, hogy a fizetési kötelezettségeit nem tudja teljesíteni, és emiatt a Hivatal a felperes engedélyét visszavonta, az alperest pedig kötelezte, hogy a vagyoni biztosíték terhére a felperes helyett teljesítsen, bekövetkezett a felperes fizetési késedelme. A fizetési késedelem jelen esetben azt a helyzetet jelenti, amikor az alperes fizetési kötelezettsége beáll, és a felperes helyett való helytállás körében költségei keletkeznek. Speciális jogszabályi környezetben (R. 9/A. § (2), (4) bekezdés) nyílt meg az alperes helytállási kötelezettsége, és ehhez igazodott az a szerződési kikötés, ami lehetővé tette, hogy a biztosítéki jellegű vételi jog gyakorlásával az alperes a költségei egy része fedezetéhez hozzájusson. A jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül jutott arra a következtetésre, hogy nem a csődeljárás fogalmát, hanem az opciós szerződés 1. pontjának egészét kellett értelmezni az R. rendelkezéseire figyelemmel.

A hibás mérlegelés körébe sorolta a felperes annak megállapítását, mikor nyílt meg az alperes számára a kielégítési jog. Ez azonban nincs kapcsolatban a szerződés keresetben állított érvénytelenségével, mert a szerződés teljesítésével függ össze. Mindazonáltal a szerződés IV.16. pontja szerint a felperes tudomásul vette, hogy a szerződés alapján az alperes akkor érvényesít követelést, ha a biztosítási szerződés alapján jogalapja keletkezik arra, hogy a felperessel szemben követelést érvényesítsen. Az alperes teljesítésével a vételi jog gyakorlásának a jogalapja megnyílt. És mert a szerződés teljesítéséhez kapcsolódik a vételi jog gyakorlása, annak a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereset esetében nincs relevanciája.

A szerződés alaki hibájával kapcsolatban a jogszabálysértés kifejtése, de a megsértett jogszabályi rendelkezés sincs megjelölve. Azaz a felperes nem jelölte meg, mely konkrét anyagi jogi rendelkezést sérti a szerződés aláírásának a módja, és az miként hatna ki a szerződés érvényességére. A Kúria ezért e körben nem vizsgálhatta felül a jogerős ítéletet.

Végül nincs jelentősége annak a körülménynek, hogy a biztosítási szerződésről csak egyetlen dokumentum keletkezett, a biztosítási kötvény. A régi Ptk. 538. § (1) bekezdése szerint az írásbeli megállapodást, illetőleg a biztosító elfogadó nyilatkozatát biztosítási kötvény (igazolójegy, biztosítási bélyeg) kiállítása pótolja. Ha a kötvény tartalma a fél ajánlatától eltér, és az eltérést a fél tizenöt napon belül nem kifogásolja, a szerződés a kötvény tartalma szerint jön létre. A biztosítási jogviszony létrejöttének igazolására a szükséges, de egyben elégséges feltétel, hogy az alperes arról a kötvényt kiállította.

Záró rész

Mivel a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben meghatározott okból nem volt jogszabályértő, azt a Kúria a régi Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A perköltségről szóló rendelkezés a régi Pp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó 78. § (1) bekezdésén, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5), 4/A. § (1) bekezdésén, az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdésén, a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) és 15. § (1) bekezdésén alapult.

Az ítélet ellen a régi Pp. 271. § (1) bekezdés *e)* pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak.

Budapest, 2019. április 3.

. Szabó Klára s.k. a tanács elnöke, Dr. Madarász Anna s.k. előadó bíró, Dr. Magosi Szilvia s.k. bíró

